

Vereniging Ons Amsterdam

kunst & cultuur, historie & architectuur

- **programma 1^e halfjaar 2026** *lezingen, rondleidingen en excursies over de rijke culturele geschiedenis van Amsterdam*

INHOUDSOPGAVE

Algemeen Bestuur	2
Afdeling Noord: Lezingen	4
Rondleidingen/excursies	7
Afdeling Oost: Lezingen	10
Rondleidingen/excursies	13
Afdeling Zuid: Lezingen	17
Rondleidingen/excursies	20
Afdeling West: Lezingen	24
Rondleidingen/excursies	27
Chronologisch overzicht hele programma	32
Colofon	34

XXX Vereniging Ons Amsterdam XXX

Bezoek onze website

www.verenigingonsamsterdam.nl

voor informatie en het aanmelden voor rondleidingen en excursies en (vrijwillig) voor lezingen.

Illustratie voorblad: Twee lezingen gaan over het water en Waternet en er is een vaartocht over het IJ. Reden voor "Winter op het IJ", schilderij van Charles Leickert, 1870. Afbeelding van de veerboot op het IJ in de barre winter van 1837, met Willem Albert Scholten die net door het ijs was gezakt.

ALGEMEEN BESTUUR

Amsterdam was tot in de jaren zestig overdekt met een net van buurtbioscopen. Wie in de Mercatorbuurt naar de film wilde richtte zijn schreden naar Cinema West-End in de Jan Evertsenstraat, met snackbar Marja om de hoek. Daar zag ik met mijn oma Doris Day in 'Tea for two' (and two for tea/ I love you/ and you love me). Of een heel grappige film waarvan ik pas veel later wist dat het om 'Les vacances de monsieur Hulot' ging. De bioscoopzaal was in mijn herinnering reusachtig. West End werd later een tapijtenhal en een tempel en vorig jaar volgde sloop. Ik nam een kijkje en zag dat het maar om een heel klein postzegeltje grond ging. Snackbar Marja bestaat gelukkig nog steeds. In Amsterdam-West hadden we nog twee andere bioscopen, inmiddels allebei gesloopt: de

Hallen in de Jan van Galenstraat en Victoria aan de Sloterkade. Daar zag ik een keer met broer Peter de film 'De vier vuisten van de duivel', met Bud Spencer en Terence Hill. Een jongen voor ons gierde het uit van de lach en riep af en toe: 'Hou op, ik doe het in mijn broek!' In Nieuw-West stond trouwens Cinema International op het August Allebéplein, maar dat was toch een andere wereld. Deze bioscoop is inmiddels vervangen door een moskee. Aan het eind van de middelbare schooltijd zwiepten 'Easy Rider' en 'Woodstock' me omver. Wat later was het enige lichtpuntje in mijn onder het marxisme-leninisme bedolven studie politologie de colleges filmkunde van professor Peters, die daarvoor één dag in de week vanuit Leuven overkwam. Hij bracht me een

levenslange liefde voor Ingmar Bergman bij. In mijn studententijd bezocht ik het liefst Cinetol in de Tolstraat, want daar draaide regelmatig een week lang iedere avond een andere film van regisseurs als Antonioni, Godard en Truffaut. Omdat er nog gerookt mocht worden hing er wel een grijze nevel in de zaal. Omstreeks die tijd begon ook exploitant Pieter Goedings zijn The Movies in de oude buurtbioscoop Hollandia. Om de plaagjongeren te weren die de bioscoop als hangplek uitgezocht hadden draaide Goedings wekenlang 'The Robber Symphony' van Friedrich Feher. Dat hielp. De Ons Amsterdam-excursie van juni 2024 naar de Movies maakte veel herinneringen los, zoals die keer dat ik van middernacht tot acht uur 's ochtends een Marx Brothers-marathon bijwoonde en gebroken naar buiten kwam. Als ik met leeftijdgenoten over de buurtbioscopen uit onze jeugd praat komen er altijd veel liefdevolle herinneringen los. En ik hoop ooit nog een keer met Ons Amsterdam op excursie te

gaan naar de Uitkijk, dat unieke filmhuis aan de Prinsengracht.

Herman Wals, vz.

Algemene Ledenvergadering

De ALV zal gehouden worden op woensdag 22 april 2026 om 20.00 uur, bij Buurtsalon Jeltje, Eerste Helmersstraat 106-N, 1054 EG Amsterdam. Bereikbaar met de tramlijnen 1, 3, 17 en 19 (lijn 1 halte J.P. Heijestraat is het dichtstbij).

De agenda en de bijbehorende stukken staan twee weken van tevoren op de website. De vergadering duurt meestal niet langer dan een uur, waarna een korte lezing volgt van Simon Giling: **"Buurtsalon Jeltje in relatie tot de Helmersbuurt"**.

Jeltje - waar West zijn lezingen organiseert - staat op het terrein waar ooit het Wilhelmina Gasthuis (het WG) werd geopend in 1891, als een modern stadsziekenhuis. De voorloper van het WG was het Binnengasthuis, gelegen

aan de Grimburgwal in het centrum van Amsterdam. En dan had je ook nog het Sint-Pietersgasthuis aan de Nes dat al in de middeleeuwen bestond. Tijdens de lezing wordt in vogelvlucht de geschiedenis van de gezondheidszorg in Amsterdam geschetst.

Daarnaast staan we even stil bij een aantal kunstenaars die in de buurt van het WG-terrein gewoond en gewerkt hebben zoals de schilders Breitner, Piet van Wijngaard, Jeroen Krabbé en zijn zoon Jasper en schrijvers als Willem Frederik Hermans, Martin Bril enz.

Aanmelden voor rondleidingen en excursies

Voor leden die niet over een computer beschikken bestaat de mogelijkheid om contact op te nemen met de penningmeester Hans Wilders, telefoonnummer 06-57219625. Dit kan uitsluitend op **donderdag 22 januari vanaf 08.00 uur tot 17.00 uur**.

NOORD

Programma

1^e halfjaar 2026

*lezingen, rondleidingen
en excursies*

CONTACTPERSONEN:

Henny Rietdijk, telefoon 020-6319155, hennyamsterdam@gmail.com
Marijtje Hopman, telefoon 06-38186006, marijke.hopman@gmail.com

LEZINGEN

Plaats: Huis van de Wijk de Banne (de zaal is via een lift toegankelijk voor rolstoelen)
Adres: Bezaanjachtplein 243-247, 1034 CR Amsterdam-Noord, ingang winkelcentrum (bus 34 halte Statenjachtstraat)
Parkeren: In de directe omgeving is gratis parkeergelegenheid (na 19 uur). Gebruik niet de parkeergarage, aangezien deze slechts tot 20.30 uur open is
Entree: Gratis voor leden, niet-leden € 7,50
Aanvang: 20.00 uur
Duur tot: 21.45 uur

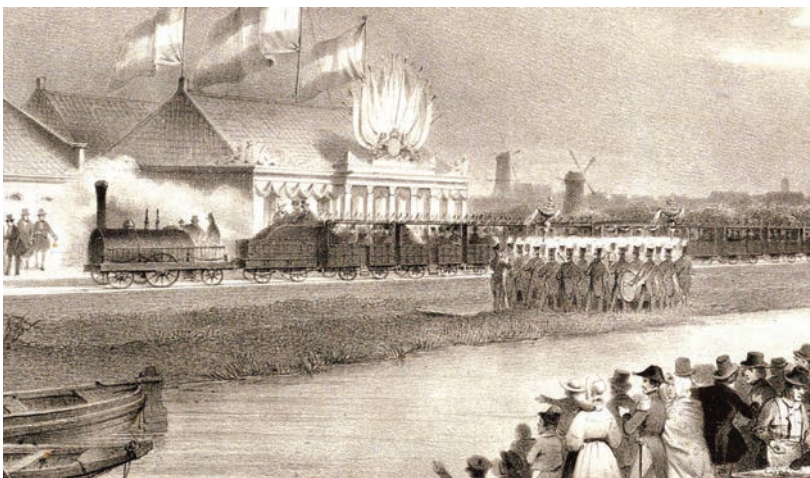
DINSDAG 3 FEBRUARI: “VAN D’EENHONDERD ROE NAAR HET PALEIS VOOR DE REIZIGER”

door Wim Raap

Rond 1830 waren er al plannen voor een spoorverbinding in Nederland, in navolging van Engeland, maar op 20 september 1839 vertrok vanaf een klein stationnetje in Amsterdam

(d’Eenhonderd Roe) de eerste stoomtrein naar Haarlem.

De daarvoor opgerichte maatschappij was de Hollandse IJzeren Spoorweg Maatschappij (HIJSM), maar kort daarna werd er ook een andere onderneming opgericht (de Rhijnspoorweg Maatschappij) en vervolgens werden er plannen gemaakt voor een treinverbinding van het Nieuwe Diep (Den Helder) naar

> *Trein bij het station d'Eenhonderd Roe*

Amsterdam door de Staatsspoorwegen. Met gevolg dat er eigenlijk drie stations in Amsterdam zouden moeten komen, aangezien er geen enkele coördinatie was tussen de drie maatschappijen. Er moest derhalve ingegrepen worden door de overheid, hetgeen gebeurde door de spoorwegwet van 1875, waarin onder meer werd bepaald dat de overheid alle infrastructuur (de rails) en stations zou gaan beheren, een revolu-

tie in de spoorwegwereld dus. Bovendien werd besloten dat er maar één station zou komen; het centrale station (vandaar de naam Centraal Station). Het zou echter nog tien jaar duren voordat deze plannen vorm kregen.

DINSDAG 3 MAART: "SPECULANTEN EN REVOLUTIEBOUWERS. PROJECTONTWIKKELING IN AMSTERDAM 1877-1940"

door Rens Smid

Vanaf 1850 krabbelde Amsterdam economisch op en de bevolking groeide. Het stadsbestuur was daar niet op voorbereid. Pas in 1877 werd een uitbreidingsplan vastgesteld. In de periode daarna maakte Amsterdam een spectaculaire groei door. Rond de stad verscheen een ring van wijken met 135.000 nieuwe woningen. 75% van deze volkswoningbouw verrees in opdracht van project-

> *Witte de Withstraat*

ontwikkelaars. De lezing gaat in op de cruciale rol van projectontwikkelaars, de vermeende speculatie met grond en de rol van hypotheekbanken. Een en ander wordt geïllustreerd met mooie foto's en kaarten.

Rens Smid is projectontwikkelaar en promoveerde op een onderzoek naar stadsuitbreidingen.

DINSDAG 7 APRIL:
“DE ALLEREERSTE AMSTERDAMMER”
door Maja d'Hollosy

Drs. Maja d'Hollosy is archeoloog en fysisch antropoloog (=mensenskelet deskundige). Ze doet onderzoek naar bij opgravingen gevonden menselijke resten en is gespecialiseerd in het maken van gezichtsreconstructies op basis van de schedel. Ter gelegenheid van het 750-jarig bestaan van Amsterdam maakte zij een gezichtsreconstructie van de oudst bekende Amsterdammer Alewijn, die stierf tussen 1150 en 1215. Onderzoek heeft onder andere onthuld

dat hij ongeveer 25 jaar oud was toen hij stierf en dat hij waarschijnlijk ontstekingen in zijn longen heeft gehad. De lezing gaat over deze reconstructie en alles eromheen, zoals het skeletonderzoek, een stukje geschiedenis van Amsterdam en gezichtsreconstructies in het algemeen.

> Alewijn

> Spinhuissteegpoortje

DINSDAG 12 MEI:
“HISTORISCHE POORTJES, DEEL 2”
door Hans Olthof

De binnenstad van Amsterdam kent nog vele historische poortjes uit de 17e en 18e eeuw. Het zijn vaak pareltjes in de stad, waar je gemakkelijk aan voorbij kunt lopen.

Achter de poortjes hebben zich mooie verhalen afgespeeld. Er is veel over te vertellen en de geschiedenis komt tot leven. Hans Olthof, een ervaren stadsgids, doet dit met vele, mooie afbeeldingen.

Rondleidingen en excursies

Digitaal aanmelden voor de rondleidingen en excursies via onze website www.verenigingonsamsterdam.nl. Voor nieuwe boekers van een activiteit: ga naar de website en kies 'Activiteiten' en dan 'Uitleg website' voor alle informatie over inloggen en boeken. Van belang is dat inloggen gaat met het e-mailadres dat bij de vereniging bekend is. Een wachtwoord kan zelf aangemaakt worden.

RONDLEIDING "CENTRAAL STATION"

door Wim Raap

- **DINSDAG 10 FEBRUARI OM 10.30 UUR**
- **DONDERDAG 12 FEBRUARI OM 10.30 UUR**
- **DONDERDAG 12 FEBRUARI OM 14.00 UUR**

Verzamelpunt: Starbucks CS, rechts bij binnenkomst, vlakbij spoor 1 en 2
 Duur: 1½ uur
 Kosten: leden € 8,00 en niet-leden € 10,00.

In 1860 werden er al plannen gemaakt voor een nieuw en een centraal station, maar het heeft nog meer dan 30 jaar geduurd voordat het Centraal Station werd opgeleverd.

Kosten nog moeite werden gespaard met het gevolg een prachtig bouwwerk mede door de afmetingen, de materiaalkeuze, de gebeeldhouwde ornamenten en de kunstobjecten. Een meesterwerk van Pierre Cuypers en daardoor een visitekaartje van de stad. Een paleis voor de reiziger wordt het CS dan ook wel genoemd. Cuypers is hierbij mede geholpen door de Oostenrijkse schilder George Storm (ook verantwoordelijk voor de wandschilderingen in het Rijksmuseum) die prachtige objecten heeft vervaardigd. We krijgen enige informatie over bouw-

technische zaken en andere onderwerpen. Vervolgens lopen we door het gebouw en kijken naar de kapconstructie (bij oplevering een wereldwonder!). Uiteraard lopen we langs de voorzijde welke rijk gedecoreerd is met beeld-

houwwerken (onder meer van Jean-François Vermeylen). Bijna alle decoraties hebben een symbolische betekenis.

EXCURSIE "VAARTOCHT OVER HET IJ"
 met gids Wendeline Dijkman/Gebouwendgids

- **DINSDAG 10 MAART OM 14.00 UUR**

Verzamelpunt: Rederij P. Kooij, Oude Turfmarkt 125 bij Rokin
Bereikbaar: tram 4 en 14 en metro 52, station Rokin uitgang Spui

Duur: 1½ uur

Kosten: leden € 22,00 en niet-leden € 27,50

Bijzonderheden: De boot vertrekt om 14.00 uur, dus graag ruim voor vertrek van de boot aanwezig zijn.

Tijdens de vaartocht over het IJ staan de ontwikkelingen aan de IJ-oevers centraal. In Amsterdam-Noord bruist het van de bouwactiviteiten onder andere op Overhoeks, het voormalige Shell-terrein waar inmiddels een wijk met woningen, scholen en EYE Filmmuseum bijna voltooid is. Ook het voormalige industrieterrein Buiksloterham transformeert naar een woon- en werkgebied met particuliere kavels, duurzame gebouwen als Stories, het drijvende woonwijkje Schoonschip en creatieve plekken zoals de Ceuvel. Midden door het gebied loopt het Johan van Hasseltkanaal. De komende jaren

wordt het kanaal een groene plek, waar een boulevard met steigers en eilandjes in het water worden aangelegd, met ook ruimte voor planten en waterdieren. Op het NDSM terrein verschijnt aan de westkant nieuwbouw. Aan de oostkant zijn in de grote voormalige scheepsbouwhallen o.a. ateliers en het museum STRAAT te vinden. In de opvallende hijskraan uit de jaren '50 kan, na een duik in de jacuzzi op 50 meter hoogte, in een van de bijzondere kamers geslapen worden.

Op de zuidelijke IJ-oevers zijn het IJdock en het Westerdok gerealiseerd,

> Kraanhotel, foto De Gebouwendigs

is het Centraal Station gerenoveerd en uitgebreid en is de transformatie van de Houthaven met het spectaculaire Pontsteigergebouw bijna afgerond.

RONDELEIDING “DE TUINEN VAN HET OOSTELIJK HAVENGEBIED”

o.l.v. Jac van Rheenen (zaterdag) en Sara Caris (zondag) van het Borneo Architectuur Centrum

- **ZATERDAG 11 APRIL OM 11.00 UUR**
- **ZATERDAG 11 APRIL OM 14.00 UUR**
- **ZONDAG 12 APRIL OM 11.00 UUR**
- **ZONDAG 12 APRIL OM 14.00 UUR**

Verzamelpunt: Azartplein naast het beeld Amphitrite (de fontein)
Bereikbaar: bus 43
Duur: 2 uur
Kosten: leden € 12,50 en niet-leden € 15,50.

Het Oostelijk Havengebied van Amsterdam is in 25 jaar ontwikkeld van havengebied tot levendige woonwijk. De eilanden KNSM en Java werden als eerste ontwik-

> Azartplein

keld in de jaren 90 van de vorige eeuw. Het KNSM-eiland (Jo Coenen) wordt gekenmerkt door grote gebouwen langs een centrale as, op het Java-eiland (Sjoerd Soeters) hebben de bouwblokken een kleinere schaal en zijn de dwarsgrachten en de binnentuinen bepalend voor de openbare ruimte. De wandeling start dichtbij het Mien Ruysplantsoen. Zij ontwierp dit in 1952 in opdracht van de KNSM-directie, die een modern ontwerp wilde. Het plantsoen heeft veel meegemaakt en de restauratie in 1996 waaraan Mien Ruys zelf heeft meegewerkt heeft eraan bijgedragen, dat we ruim 75 jaar later nog naar haar werk kunnen kijken en

dat het nog functioneert zoals zij heeft bedoeld. Vergelijkbaar is het uitgangspunt voor de tuinen op het Java-eiland (uit begin 21e eeuw); wie van oost naar west de route langs de tuinen volgt, doorloopt daarmee achtereenvolgens de seizoenen lente, zomer, herfst en winter.

..... **RONDELEIDING “HISTORISCHE POORTJES VAN AMSTERDAM”**

met Hans Olthof

- **VRIJDAG 8 MEI OM 10.30 UUR**
- **ZATERDAG 9 MEI OM 10.30 UUR**
- **MAANDAG 11 MEI OM 10.30 UUR**
- **VRIJDAG 15 MEI OM 10.30 UUR**

Verzamelpunt: de toegangspoort van de voormalige Stadsschouwburg op Keizersgracht 384

Bereikbaar: lopend vanaf het Spui naast Hoppe via de Wijde Heisteeg/Huidenstraat

Duur: 2½ uur

Kosten: leden € 15,50 en niet-leden € 19,00

Bijzonderheden: het eindpunt is de Nieuwmarkt bij de Waag.

Amsterdam kent vele historische poortjes, die toegang gaven tot belangrijke gebouwen. Enige tijd geleden zijn een flink aantal van deze poortjes, op aandringen van de toenmalige voorzitter van de VVAB, Minne Dijkstra, opgeknapt. Het is dan ook een lust voor het oog om een wandeling in de binnenstad te houden langs een dertigtal van deze poortjes. Hans Olthof, gids bij Mee in Mokum leidt u rond en vertelt mooie verhalen over deze poortjes.

> Keizersgracht 384

OOST

Programma

1^e halfjaar 2026

*lezingen, rondleidingen
en excursies*

CONTACTPERSONEN:

Jan Dijk, telefoon 020-6924600, jjdijk@telfort.nl

Hans Olthof, telefoon 06-53181121, olthof_boekhout@hetnet.nl

LEZINGEN

Plaats: Kerkelijk Centrum De Bron

Adres: Middenweg 74, hoek Hugo de Vrieslaan, 1097 ED (tram 19 en de bussen 65, 240, 320, 322 en 327)

Parkeren: € 4,04 per uur tot 21 uur, onder voorbehoud van wijziging

Entree: Gratis voor leden, niet-leden € 7,50

Aanvang: 20.00 uur

Duur tot: 22.00 uur

VRIJDAG 20 FEBRUARI:

“GEKAAPT BRIEF UIT 1673”

door Judith Brouwer

‘Mijn leve valt mijn te suer’; een droevige brief van Apollonia Theulinx alsnog boven water.

Judith Brouwer zal vertellen over het zware leven van deze Amsterdamse weduwe vlak na het Rampjaar. Tijdens het in kaart brengen van een grote collectie gekaapte, dus nooit aange-

komen post in de National Archives in Kew (Londen) trof zij ruim vijftig nog onbekende brieven uit 1673 aan. In de lezing gaat zij nader in op één daarvan, geschreven door Theulinx. Haar kinderen bevonden zich in India (o.a. in Surat). Of post met zo’n bestemming ooit aankwam was hoogst onzeker: het was oorlogstijd en scheepskapingen waren aan de orde van de dag. Het schip dat die onbekende brieven vervoerde was gekaapt bij de Shetlandeilanden. Bij-

> *Schilderij van jonge vrouw die een brief schrijft, Frans van Mieris*

zonder aan haar brief is dat deze inzicht biedt in de werkzaamheden op praktisch niveau van een 41-jarige Amsterdamse, die al een bewogen leven achter de rug had.

Judith Brouwer is opgeleid als neerlandicus en werkt als datamanager bij het Huygens Instituut en bij het Meertens Instituut. Ze promoveerde in 2013 aan

de Universiteit Groningen op *Levenstekens. Gekaapte brieven uit het Rampjaar 1672*. Zij is redactielid van het lezenswaardige tijdschrift *Amstelodamum* en geeft geregeld lezingen.

.....
VRIJDAG 20 MAART:
“WEESPERPOORTSTATION; SPOOR IN AMSTERDAM TOT 1939”

door Ilja Nieuwland

Het opvallend onopvallende overleven van station Amsterdam Weesperpoort (1843-1939).

Zoals in de meeste Europese hoofdsteden werd ook in Amsterdam het spoorweglandschap aanvankelijk bepaald door elkaar beconcurrerende, commerciële maatschappijen. Voor die maatschappijen was een prominent station in de hoofdstad belangrijk, niet in de laatste plaats als reclame-uthangbord. Op 6 december 1843 werden niet minder dan twee van zulke kopstations geopend: aan de westelijke zijde van de stad het Station Willemspoort (van

de HIJSM), aan de oostelijke zijde het Rhijnspoorstation vóór de Weesperpoort. Maar waar Station Willemspoort al na een paar decennia ten prooi viel aan vernieuwing, hield het Weesperpoortstation het bijna een volle eeuw vol. En dat grotendeels zelfs in zijn oorspronkelijke vorm, ondanks dat er al vroeg werd gesproken over renovatie, herstructurering of zelfs sloop. In de lezing wordt ingegaan op de omstandigheden die leidden tot de bouw,

> *Weesperpoortstation*

het functioneren en het overleven van een gebouw, dat in menig opzicht zelfs na de opening van Amsterdam Centraal aanspraak kon maken op de status van Hoofdstation voor de Hoofdstad.

.....
VRIJDAG 17 APRIL:

“DE AMSTERDAM; PUBLIEKE ARCHEOLOGIE VAN EEN VOC-SCHIP”

door Jerzy Gawronski, voormalig archeoloog voor de gemeente Amsterdam

De Amsterdam is een schip van de VOC, dat in 1748 op de werf Oostenburg is gebouwd en gelijk op z'n eerste reis verging op het strand van het Zuid-Engelse Hastings in januari 1749. De scheepsromp zank in enkele maanden tijd 7 meter diep in het zand weg en bleef zo bewaard tot het onderste dek. Opgravingen in 1984-1986 vertellen veel over het dagelijkse leven aan boord en de praktijk van de VOC-scheepvaart. Er bleken jaarlijks bijna 600 ambachtslieden, winkeliers en handelaren

betrokken bij de toelevering aan de werf in 1748. Al deze personen geven een indringend beeld van de fijn vertakte handel en de ambachten van de stad. Een stichting wil trachten het wrak in een aquarium te plaatsen waar het verder kan worden onderzocht en tevens toegankelijk wordt voor het publiek. Zo kan

het wrak het brandpunt worden van verhalen over deze koloniale geschiedenis, waaronder het slavernijverleden, en hoe Amsterdam betrokken raakte bij de gedeelde geschiedenis van de hedendaagse Nederlandse samenleving.

.....
VRIJDAG 15 MEI:

“WATER IN AMSTERDAM. VERLEDEN (WAT JE ER VAN ZIET), HEDEN (HOE HET WERKT), TOEKOMST (WAT ER OP ONS AFKOMT)”

door Maarten Ouboter

Maarten Ouboter is werkzaam bij Waternet aan schoner water. Waternet werkt voor de gemeente Amsterdam én voor Waterschap Amstel, Gooi en Vecht. Maarten weet alles over waterbeheer in en om Amsterdam en de historie van het waterbedrijf. Waternet maakt drinkwater, zuivert rioolwater en houdt het water in rivieren, plassen en sloten schoon en op peil. Het is het enige waterbedrijf in Nederland dat zorgt voor de hele waterkringloop. Hij was direct betrokken toen

> *Wrak VOC Amsterdam*

> Hoofdkantoor Waternet

begin november 2023 een bijna-ramp zich voordeed in Amsterdam. De sluisdeuren in IJmuiden gingen niet dicht, de vloed kwam op en het waterpeil van het Noordzeekanaal en de grachten steeg plotseling sterk. Door ingrijpen van zijn afdeling is Amsterdam voor een ramp behoed. Maar hoe werkt de Amsterdamse waterhuishouding? Wat weten we nog van het verleden? En wat staat ons te wachten in de toekomst?

Rondleidingen en excursies

Digitaal aanmelden voor de rondleidingen en excursies via onze website www.verenigingonsamsterdam.nl. Voor nieuwe boekers van een activiteit: ga naar de website en kies 'Activiteiten' en dan 'Uitleg website' voor alle informatie over inloggen en boeken. Van belang is dat inloggen gaat met het e-mailadres dat bij de vereniging bekend is. Een wachtwoord kan zelf aangemaakt worden.

RONDLEIDING “DE WONING VAN PIETER TEYLER IN HAARLEM”

o.l.v. gidsen van het Teylers Museum

- **MAANDAG 23 FEBRUARI OM 11.00 UUR**
- **WOENSDAG 25 FEBRUARI OM 11.00 UUR**
- **VRIJDAG 27 FEBRUARI OM 11.00 UUR**
- **ZATERDAG 28 FEBRUARI OM 11.00 UUR**

Verzamelpunt: ingang Teylers Museum, Spaarne 16, Haarlem

Bereikbaar: per trein naar Station Haarlem oosteruitgang; daarna bordjes volgen of binnendoor lopen, circa 20 minuten

Duur: 1½ uur

Kosten: leden € 8,00 en niet-leden € 10,00.

Pieter Teyler van der Hulst (1702-1778) was een man van de Verlichting. Pieter Teylers Huis herbergt een van de best bewaarde stedelijke interieurs van zijn tijd. De doopsgezinde Pieter vond dat eenieder recht had op vrijheid en geluk; alleen zo wordt de waarheid gevonden

> Woning van P. Teyler

en krijgen we een betere samenleving. Zijn woning is veeleer spaarzaam ingericht dan overdadig en ademt helemaal die geest. Er is een kleine niet toegankelijke binnentuin. U gaat ook de brede binnentrap op. Vanuit het Huis loop je direct de beroemde ovale zaal van Teylers Museum in. Dat is uit zijn riante nalatenschap (als bankier en uit textielnijverheid) gefinancierd en opende in 1784. Toen nog slechts die ene zaal.

We bezoeken naast het Pieter Teylers Huis nog een paar andere locaties die normaliter gesloten zijn voor het publiek. U heeft daarna nog ruimschoots de mogelijkheid om het museum te bekijken. Neem de gratis audioguide mee en beluister de audiotour.

RONDLEIDING “LANGS DE GEVELSTENEN VAN HANS 'T MANNETJE” met Hans Olthof

- **MAANDAG 23 MAART OM 13.00 UUR**
- **DINSDAG 24 MAART OM 13.00 UUR**
- **DONDERDAG 26 MAART OM 13.00 UUR**
- **VRIJDAG 27 MAART OM 13.00 UUR**

Verzamelpunt: Haarlemmerplein 4, bij hoek Haarlemmerdijk

Bereikbaar: tram 13, buslijnen 18, 21 en 22
Duur: 2 uur
Kosten: leden € 15,50 en niet-leden € 19,50
Bijzonderheden: het eindpunt is de Warmoesstraat.

Hans 't Mannetje was een beeldhouwer die zich toeleegde op het maken van nieuwe gevelstenen. Hij werd geboren in Hillegom in 1944. Na korte tijd op de Amsterdamse Kunstnijverheidsschool gezeten te hebben, ontdekte hij het atelier van Liesbeth Sayers in Bennebroek, waar hij leerde boetseren. De Academie voor Beeldende Kunsten maakte hij niet af; hij kwam bij Hilde Krop terecht aan de Plantage Muidergracht en werkte mee aan Berlage vóór de Wolkenkrabber. Vanaf 1969 ging hij zich toeleggen op het maken van gevelstenen, de eerste in Eenigenburg, in totaal 244, naast een paar plaquettes. Hij overleed in 2016. In Amsterdam zijn 90 stenen van zijn hand. Die kun-

> Bever in de Binnen Brouwersstraat 2

nen we niet allemaal gaan zien. In een wandeling van 4 km zien we er circa 30 (en vast ook een paar andere).

RONDLEIDING “BEDRIJF SAAN DIEMEN”

o.l.v. (oud-)Saan-medewerkers

- ZONDAG 19 APRIL OM 11.00 UUR
- ZONDAG 19 APRIL OM 14.00 UUR
- ZATERDAG 25 APRIL OM 11.00 UUR
- ZATERDAG 25 APRIL OM 14.00 UUR

Verzamelpunt: Overdiemerweg 34, Diemen

Bereikbaar: de dichtstbijzijnde bushalte is ‘Diemerknoop’. Hier stoppen de bussen 322, 327 en 330. Daarna is het 1,1

km – ca.15 minuten lopen – over de Uyllanderbrug, naar Koninklijke Saan B.V.

Duur: 1½ uur

Kosten: leden € 5,00 en niet-leden € 6,25

Koninklijke Saan is een familiebedrijf uit 1897. In 125 jaar groeide het bedrijf uit van een eenmansbodedienst tot een professionele logistieke dienstverlener. Vandaag zijn er zo’n 150

medewerkers, drie vestigingen hier en één in Roemenië. Uit de bodedienst kwam het specialisme verhuizingen voort. Er werden steeds nieuwe activiteiten toegevoegd, zodat Saan thans op het gebied van bezorging en de logistiek daaromheen van alle markten thuis is. In de prachtige nieuwe locatie in Diemen van Museum Saan komt de geschiedenis tot leven. Er is een bijzondere collectie historische auto’s en kranen en interactieve schermen tonen

de geschiedenis. (Oud-) Saan-medewerkers dragen zorg voor de restauratie en het onderhoud van de voertuigen.

RONDLEIDING “AMSTELKWARTIER EN ‘BAJESKWARTIER’: VERLEDEN EN NIEUWE ARCHITECTUUR”

o.l.v. een lid van stadsdorp Amstelveen

> Saan Museum

- **DINSDAG 26 MEI OM 11.00 UUR**
- **WOENSDAG 27 MEI OM 14.00 UUR**
- **VRIJDAG 29 MEI OM 11.00 UUR**
- **ZATERDAG 30 MEI OM 14.00 UUR**

Verzamel­punt: café tHuis aan de Amstel, Korte Ouderkerkerdijk 45, 1096 AC Amsterdam

Bereikbaar: lopend vanaf Amsterdam Amstel of metro Spaklerweg, waartegenover de Korte Ouderkerkdijk begint. tHuis bevindt zich vlak voor een ouderwetse ophaalbrug

Duur: 1½ uur

Kosten: leden € 10,50 en niet-leden € 13,00

Bijzonderheden: prijs is inclusief kop koffie. Het eindpunt is of tHuis of metro Spaklerweg.

De wandeling combineert rijke industriële geschiedenis met architectuur van nu en aandacht voor duurzaam bouwen. Het Amstelkwartier ligt even voorbij het Amstelstation, het ‘Bajeskwartier’ tussen metro, trein

> *Bella Vistapark en watertoren Zuidergasfabriek*

en Weespertrekvaart. We lopen langs de historische panden van de oude Zuidergasfabriek en door een deel van de nieuwe wijk rondom de voormalige Bijlmerbajes, de zogenaamde Bajesbuurt, die thans in ontwikkeling is. U krijgt een helder beeld van de transitie van industriestad naar duurzame metropool, met fotogenieke contrasten tussen oud en nieuw; van watertoren en fabriekspanden tot innovatieve houten torens zoals HAUT en STATE. De ontwikkeling van dit gebied is gestart in 2010 maar er wordt nog volop gebouwd. De afronding wordt verwacht rond 2030. U krijgt verder inzicht in het bestaan van stadsdorp Amstelkwartier. En wat behelst een stadsdorp eigenlijk? U wordt binnen met koffie ontvangen.

ZUID Programma 1^e halfjaar 2026

*lezingen, rondleidingen
en excursies*

CONTACTPERSONEN:

Els Schnijder, telefoon 06-51609030, eschnijder@gmail.com

LEZINGEN

Plaats: Buurthuis Lydia
Adres: Roelof Hartplein 2a, 1071 TT (tram 3, 5, 12 en 14, vh. 24)
Parkeren: € 6,73 per uur, onder voorbehoud van wijziging
Entree: Gratis voor leden, niet-leden € 7,50
Aanvang: 20.00 uur
Duur tot: 22.00 uur

DONDERDAG 12 FEBRUARI: “HET HAVENSTRAATTERREIN”

door Daniel Nicolas

Het Havenstratterrein was een van de laatste rafelranden binnen de stad Amsterdam. Het was een terrein met metalen loodsen en vooral veel interessante mensen. Het bijzondere is dat het zich in de stad bevond op dure grond. Helaas is het gebied op 6 maart 2024 ontruimd en sindsdien alles gesloopt. Het Havenstratterrein is in de jaren zeventig

ontstaan en wist al die tijd stand te houden. Alle westerse steden hadden vroeger gebieden als deze in hun buitenwijken. Ze werden meestal gesloopt terwijl de stad uitbreidde. Het zijn plekken om te experimenteren, er is meer vrijheid. Helaas hebben ze geen kans om te overleven. Investeerders en politici aasden al decennia op deze grond. Er zaten allerlei bedrijven zoals Gideon Italiaander met ze hands spullen, klavecimbelbouwer Klinkhamer, bierbrouwer Butcher's Tears, een special effects

bedrijf, een garage, een fietsenmaker, een oudijzerboer, een feestruimte en een kledingoutlet. De museumtrams werden er gerestaureerd en er werden films en series opgenomen.

Fotograaf Daniel Nicolas heeft twee jaar lang het Havenstratterrein, en iedereen die er woonde of werkte, gefotografeerd. Hij heeft er een fotoboek ISLAND over uitgegeven, dat die avond ook te koop is.

> Havenstratterrein, foto Daniel Nicolas'

DONDERDAG 12 MAART: "KATHARINA VON BORA"

door Inge Weustink (collectieonderzoeker Luther Museum)

Ontdek de vele gezichten van Katharina. Vijfhonderd jaar na haar historische huwelijk met Maarten Luther duikt de tentoonstelling in het veelzijdige verhaal van

Katharina von Bora (1499-1552):

de vrouw die eeuwenlang vooral 'de vrouw van' werd genoemd, maar zoveel meer was.

De vele gezichten van Katharina gaat over ons beeld van vrouwen in de loop van de tijd. Iedere tijd zoekt in het verleden naar voorbeelden en rolmodellen. Soms is er maar weinig bekend over een historisch persoon. Juist

> Portret van Katharina von Bora en Martin Luther

dat maakt het mogelijk dat verschillende groepen hun eigen ideeën en waarden op die persoon projecteren. Dat geldt ook voor Katharina von Bora, de vrouw van Maarten Luther. Over haar echte leven weten we niet veel. Toch is zij in de loop der eeuwen steeds opnieuw gebruikt als symbool: als voorbeeldige huisvrouw, als ondernemer, als zondebok of juist als feministisch icoon.

**DONDERDAG 9 APRIL:
"VAKVROUWEN"**

door curator Museum het Schip

Tot 28 juni 2026 besteedt Museum Het Schip met de tentoonstelling Vrouwen van de Amsterdamse School aandacht aan het onderbelichte werk en leven van vrouwelijke kunstenaars binnen de kunst- en architectuurstroming. Met veel niet eerder getoond werk, van textiel en keramiek tot grafiek en architectuur, toont de expressieve, kleurrijke tentoonstelling zowel hun gevarieerde oeuvres als de onstuimige wereld waarin deze ontstonden.

De vrouwen van de Amsterdamse School waren ware pioniers. Zo kwam Margaret Kropholler met ideeën voor het verenigen van woningen, winkels en recreatie in één gebouw waarmee Le Corbusier veertig jaar later (onder de noemer Unité d'Habitation) wereldberoemd werd. Louise Beijerman bekwamde zich in een vak dat te zwaar en daarom ongeschikt werd bevonden

voor vrouwen: de beeldhouwkunst. Keramist Lea Halpern experimenteerde met verschillende typen glazuren, met expressief resultaat. Deze en nog vele andere voorbeelden van vrouwelijk pionierschap komen terug in de tentoonstelling.

**DONDERDAG 7 MEI:
"HILDO KROP"**

door Wim Raap

Meer dan 50 jaar geleden overleed beeldhouwer Hildo Krop (1884-1970). Maar we worden nog regelmatig geconfronteerd met zijn werk als we door Amsterdam gaan, want de meeste van de meer dan 400 creaties van zijn hand zijn vanaf de openbare ruimte waarneembaar, op scholen, gemeentebouwen en pleinen. En mede door zijn vriendschap met Piet Kramer (de bruggenbouwer van Amsterdam) zijn ook veel van de Amsterdamse bruggen voorzien van zijn beeldhouwwerk. Bijzonder hoeveel activiteit hij ontplooid heeft, niet alleen qua aantallen en verscheidenheid, maar vooral wat betreft het bijzondere kunstniveau van deze objecten. Soms subtiel als gevelversiering van enkele decimeters (bij het Schip van De Klerk) maar ook beelden van meters hoog (Rijksverzekeringsbank). Daarnaast vaak met een diepere

betekenis, met verwijzingen naar proza van bijvoorbeeld zijn vrienden Herman Gorter (een nieuwe lente, een nieuw geluid) en Abraham van Collem. Hij verkreeg in 1956 de eretitel 'Beeldhouwer van Amsterdam' maar eigenlijk zou de benaming 'Michelangelo van Amsterdam' voor hem wel toepasselijker kunnen zijn.

Hij was ook niet alleen beeldhouwer maar ook ontwerper van meubilair, keramiek en glas en ook zijn bijzonder prachtige houtsnijobjecten (ajour-reliëfs) zijn uniek.

Kortom, een heel bijzondere kunstenaar en persoon.

Rondleidingen en excursies

Digitaal aanmelden voor de rondleidingen en excursies via onze website www.verenigingonsamsterdam.nl. Voor nieuwe boekers van een activiteit: ga naar de website en kies 'Activiteiten' en dan 'Uitleg website' voor alle informatie over inloggen en boeken. Van belang is dat inloggen gaat met het e-mailadres dat bij de vereniging bekend is. Een wachtwoord kan zelf aangemaakt worden.

RONDLEIDING "BIBLIOTHEEK ARTIS"
door medewerkers

• **DINSDAG 17 FEBRUARI OM 10.30 UUR**

- **DONDERDAG 19 FEBRUARI OM 10.30 UUR**
- **DONDERDAG 19 FEBRUARI OM 14.00 UUR**

Verzamelpunt: Plantage Middenlaan 45
Bereikbaar: tram 14

Duur: 1 uur

Kosten: leden € 9,00 en niet-leden € 11,50.

De oprichters van de vereniging Natura Artis Magistra stelden zich in 1838 tot doel de levende natuur in de tuin te verzamelen en dode natuur in een museum te presenteren. Al snel kwam daar een derde doel bij: natuur op papier, om informatie te verzamelen over dat deel van de natuur waarvoor simpelweg geen plaats was in de tuin of in het museum.

In de Artis Bibliotheek worden de collecties natuurlijke historie beheerd. Het verzamelgebied beslaat alle terreinen van de natuurlijke historie, als zoölogie, botanie, geologie en paleontologie. Inmiddels zijn daar moderne onderwerpen als ecologie en natuurbescherming

Fauna Gebouw (tot september 2005 Plantage Bibliotheek geheten), waarvan het rechtergedeelte ook nu nog in beslag genomen wordt door de Artis Bibliotheek.

aan toegevoegd. De Artis Bibliotheek begon haar bestaan als bibliotheek van het Koninklijk Zoölogisch Genootschap 'Natura Artis Magistra'. In 1868 verhuisde de bibliotheek naar een speciaal ervoor ontworpen gebouw, gelegen aan de Plantage Middenlaan 45, nabij de dierentuin Artis. Het is ontworpen door de bekende Nederlandse architect Gerlof Bartholomaeus Salm in de zogenaamde eclectische stijl. In 1869 en de jaren zeventig van de negentiende eeuw werd het gebouw in twee fases aanzienlijk uitgebreid, om de verschillende collecties van het Genootschap onder te brengen. Het kreeg de naam

RONDLEIDING "OCEANISTA IN HET SCHEEVAARTMUSEUM"

door medewerkers

- ZONDAG 15 MAART OM 14.00 UUR
- DINSDAG 17 MAART OM 10.30 UUR
- WOENSDAG 18 MAART OM 14.00 UUR

Verzamelpunt: Kattenburgerplein 1
 Bereikbaarheid: circa 20 minuten lopen vanaf CS langs de OBA en NEMO; bus 22 richting Muiderpoortstation, halte Kadijkplein
 Duur: 1 uur
 Kosten: leden € 8,00 en niet-leden € 10,00

Bijzonderheden: de prijs is excl. de toegang tot het museum; is gratis met museumkaart, Vriendenloterij VIP kaart en Stadspas.

De tijdelijke modetentoonstelling Oceanista - Fashion & Sea, verbindt op meeslepende wijze het maritieme verleden, het modebeeld van nu en de duurzame toekomst van kleding met elkaar.

> Oceanista, foto Herman Wals

Wat hebben de gele regenjas, de Bretonse streep en de visserstrui met elkaar gemeen? Ze zijn allemaal voortgekomen uit de maritieme cultuur en vormen al decennialang een blijvende inspiratiebron voor ontwerpers wereldwijd en de invloeden van de zee en het leven op het water zijn dan ook in vele garderobes terug te vinden. Oceanista neemt je mee langs maritiem geïnspireerde ontwerpen van internationale grootheden als Chanel, Maison Margiela, Versace en Jean Paul Gaultier én van Nederlandse ontwerpers die naam maken met duurzame en uitgesproken ontwerpen. Denk aan Iris van Herpen, Duran Lantink, Botter, Martan, Camiel Fortgens, Darwin Winklaar alias Niño Divino, Quiana Cronie, Marcus Elisabeth, Fleur Ouwkerk, Tevin Blancheville en Yousra Razine Mahrah. De tentoonstelling toont hoe de zee haar stempel drukt op mode in materialen, silhouetten, prints en symboliek en laat zien hoe ontwerpers deze invloeden gebruiken om thema's als

duurzaamheid, erfgoed en identiteit te bevragen.

RONDELEIDING "IN EN OM MUSEUM HET SCHIP"

door medewerkers

- **WOENSDAG 15 APRIL OM 11.00 UUR**
- **VRIJDAG 17 APRIL OM 11.00 UUR**
- **ZATERDAG 18 APRIL OM 14.00 UUR**

Verzamelpunt: Museum Het Schip, Oostzaanstraat 45, 1013 WG Amsterdam
Bereikbaar: bus 22, halte Spaarndammerstraat plus 5 minuten lopen via de Hembrugstraat

Duur: 1 uur

Kosten: leden € 8,50 en niet-leden € 10,50

Bijzonderheden: de toegang tot het museum is € 16,50, maar gratis met Museumkaart/Vriendenloterij VIP kaart.

Museum Het Schip is één van de twee locaties waarin wordt verteld over de

Amsterdamse School. Het museum bevindt zich in een fantasievol volkswoningbouwcomplex in Amsterdam West, dat is ontworpen door architect Michel de Klerk. Dit expressionistische woonblok is in 1919 gebouwd voor woningcorporatie Eigen Haard. Door de vorm is

het gebouw in de volksmond Het Schip gaan heten. Het museum is vernoemd naar het gebouw. Het behoort tot de top van de Amsterdamse School, een stroming in de bouw- en sierkunst die zich over heel Nederland verspreidde. Eigen Haard is nog altijd de trotse eigenaar van dit complex. In 2018 is de bijzondere restauratie van Het Schip, met steun van de Getty Foundation afgerond. Het museum is gehuisvest in het voormalige schoolgebouw dat onderdeel is van Het Schip. De vaste expositie *Verbeelde idealen* toont de opkomst van de woningbouwverenigingen en de Amsterdamse School als stijlfiguur in de bouw- en sierkunst. Daarnaast zijn er wisselexposities. De interieurbezigting met gids laat u de krotwoning, het postkantoor en de museumwoning zien. Wegens de beperkte ruimte in het museum kunt u na afloop van de rondleiding op eigen gelegenheid de tentoonstelling bezoeken.

RONDLEIDING “APOLLOBUURT MET HILDO KROP”

met Wim Raap

- **MAANDAG 18 MEI OM 14.00 UUR**
- **DINSDAG 19 MEI OM 10.30 UUR**
- **WOENSDAG 20 MEI OM 10.30 UUR**

Verzamelpunt: Buurthuis Lydia, Roelof Hartplein 2a
Bereikbaar: tram 3, 5, 12 en 14, vh. 24
Duur: 1½ uur
Kosten: leden € 10,50 en niet-leden € 13,50.

Gewoon wandelen door deze buurt is al een bijzondere beleving mede vanwege het ruim opgezette stratenplan van Berlage. Maar bovendien zijn de meeste bouwwerken daar, van onder andere de Amsterdamse School architecten Staal en Rutgers en Warners, echt hoogstand-

jes op architectonisch gebied. Tel hierbij nog op dat deze buurt vol is met allerlei beeldhouwobjecten van bekende kunstenaars uit de Amsterdamse Schoolperiode, zoals Theo Vos en Anton Rädecker en natuurlijk Hildo Krop. Kortom, op een in verhouding kleine oppervlakte valt er veel te zien en lijkt het wel of je in een openluchtmuseum loopt. U kunt deze kunstobjecten uitgebreid bewonderen en krijgt de nodige toelichting van ‘Hildo Krop-kenner’ Wim Raap.

WEST Programma 1^e halfjaar 2026

*lezingen, rondleidingen
en excursies*

CONTACTPERSONEN:

Yolanda Wiesemann, telefoon 020-6999358, j.wiesemann5@upcmail.nl
Monique van Roode, telefoon 06-30584662, moniquevroode@gmail.com

LEZINGEN

Plaats: Buurtsalon Jeltje
Adres: Eerste Helmersstraat 106-N, 1054 EG Amsterdam. Tegenover huisnummer 167 aan de buitenzijde van het Wilhelminagasthuis terrein. Tramlijnen 1, 3, 17 en 19
Parkeren: € 6,73 per uur, onder voorbehoud van wijziging
Entree: Gratis voor leden, niet-leden € 7,50
Aanvang: 20.00 uur
Duur tot: 22.00 uur
Let op: koffie/thee € 1,00 per kopje, contant af te rekenen.

DINSDAG 24 FEBRUARI: "750 JAAR WATER IN AMSTERDAM... EN VERDER!"

door Maarten Ouboter

Maarten Ouboter is watersysteemmanager voor het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, dat tussen 1997 en 2025 functioneerde in een gezamenlijke organisatie met de Gemeente Amsterdam. Per 1 januari 2026 zetten we de

goede samenwerking voort, en worden de onderdelen beter herkenbaar, zichtbaarder voor de mensen. Het verhaal dat Maarten vertelt, hangt sterk samen met zijn functie. Watersysteem-beheer behelst het voortdurend volgen van het water in het gebied door monitoring en analyse van de data tezamen met veldwaarneming, het bijsturen op het waterbeheer door voorstellen te doen aan het

politieke bestuur van het waterschap, inclusief het benoemen van doelen op de korte en lange termijn. Om het water om ons heen te begrijpen is het van groot belang om het verleden te kennen: wat hebben vorige generaties gedaan, wat zien we daar nu van en hoe gaan we verder. Verleden, heden en toekomst vormen een continue lijn met in het brandpunt het heden: wat doen wij nu (water is de spiegel van de samenleving) en hoe verhoudt zich dat tot de toekomst van de stad en de mensen die daar dan leven.

**DINSDAG 24 MAART:
“DE LINNAEUSHOF: EEN KATHOLIEK
DORP IN AMSTERDAM”**

door Bernard Hulsman

In deze lezing gaat de architectuurcriticus Bernard Hulsman uitgebreid in op het werk van de omstreden rooms-katholieke architect A.J. Kropholler, die bijna een eeuw geleden de Linnaeushof in de Watergraafsmeer ontwierp. Hulsman geeft het werk van Kropholler een ongebruikelijke plek in de 20e-eeuwse Nederlandse architectuurgeschiedenis. Aan de hand van lichtbeelden van 20e-eeuwse gebouwen in Amsterdam zal hij uitleggen dat, anders dan een hardnekkige mythe wil, H.P. Berlage niet de vader is van de modernistische architectuur maar van het traditionalisme en dat A.J. Kropholler zijn voornaamste erfgenaam is.

Ook zal hij uitgebreid ingaan op de beslissende rol die de Tweede Wereldoorlog heeft gespeeld in de Nederlandse architectuurgeschiedenis.

Bernard Hulsman (1958, Weesp) woont

bijna een halve eeuw in Amsterdam. Hij was van 1990 tot 2025 redacteur van NRC Handelsblad en is nog altijd als medewerker architectuur verbonden aan deze krant. Hij schreef verschil-

> Hofkerk van Kropholler

lende boeken over architectuur, zoals Double Dutch. Architectuur in Nederland sinds 1985 (2013), Het rijtjeshuis. Geschiedenis van een oer-Hollands fenomeen (2013) en Apenrotsen en andere nauwe verwanten. En ook Reis door de wereld van de moderne architectuur (2017). Binnenkort verschijnt

zijn boek *De religie van het zuivere vierkant*. Nederlandse en Russische avant-gardisten tussen utopie en terreur, 1917-1939.

DINSDAG 28 APRIL:
“THEOSOFIE IN DE NIEUWE PIJP”

door Michel Didier

De Nieuwe Pijp is het gedeelte van het Quartier Latin van Amsterdam bezuiden de Rustenburgerstraat, dat

> *Tempel van de Theosofische vereniging.*
Foto Het Vrije Volk, 1931

tot 1896 tot het grondgebied van Nieuwer-Amstel behoorde. De theosofie kwam overwaaien uit New York en streek neer op de Amsteldijk. In 1896 werd op nummer 76 de Theosofische Vereniging afdeling Amsterdam opgericht. Vele kunstenaars, onder wie Mondriaan, en architecten werden lid. Buurman Berlage ontwierp een houten vergadergebouw aan de Tolstraat, waar een kwart eeuw later het eerste pand in de internationale stijl in Amsterdam verrees. Helaas liep het ledental daarna snel terug, maar in het kantoorgebouw uit 1929 huist nog altijd de grootste theosofische bibliotheek van Europa.

DINSDAG 26 MEI:
“HET ONDERWIJS AAN JOODSE KINDEREN IN DE BEZETTINGSJAREN”
door Aart Janszen

In opdracht van de Duitse bezetter werden in augustus 1941 alle Joodse kinderen uit de Amsterdamse scholen

verbannen. De Gemeente richtte toen aparte scholen op, uitsluitend voor Amsterdamse kinderen van ‘Joodschen bloede’; dat waren er ruim 7.000. Halverwege september 1941 openden Joodse kleuterscholen, lagere scholen, een mulo, een hbs en een Lyceum, in totaal 24. Twee jaar later, tegen de zomer 1943 waren ze al weer ontvolkt, leerlingen en hun joodse leerkrachten waren allemaal verdwenen in de onderduik of in de kampen.

Deze geschiedenis is een van die treurigheden die in het geheugen van Amsterdam zijn weggezaakt, maar de meeste van die schoolgebouwen staan er nog. Sinds 2024 hebben ze allemaal een herinneringstegeltje aan de gevel met een QR-code die linkt aan het verhaal van die school op de site Verdwenen-Joodse-Scholen.nl Aart Janszen heeft daar zo’n 100 kleine verhalen gepubliceerd over al die joodse scholen en schooltjes in Mokum en de Mediene. Daar staat ook zijn studie ‘de ontjoodsing van het onderwijs

> Joodse school, Jan van Eijckstraat, 1e klas 1942 met juf Sara Beuzemaker Stern

in de bezettingsjaren' waar hij graag en uitvoerig over komt vertellen.

Rondleidingen en excursies

Digitaal aanmelden voor de rondleidingen en excursies via onze website www.verenigingonsamsterdam.nl. Voor nieuwe boekers van een activiteit: ga naar de website en kies 'Activiteiten' en

dan 'Uitleg website' voor alle informatie over inloggen en boeken. Van belang is dat inloggen gaat met het e-mailadres dat bij de vereniging bekend is. Een wachtwoord kan zelf aangemaakt worden.

RONDLEIDING "HOTEL PULITZER"
door Dominique van de Bovenkamp

- **MAANDAG 2 FEBRUARI OM 13.00 UUR**
- **DINSDAG 3 FEBRUARI OM 13.00 UUR**
- **DONDERDAG 5 FEBRUARI OM 13.00 UUR**

Verzamelpunt: Prinsengracht 323, ingang receptie hotel
Bereikbaar: vanaf C.S. lijn 12, 2 of 17 tot halte Paleisstraat en dan 8 minuten lopen. Vanaf Station Zuid: lijn 5 tot halte Rozengracht en dan 9 minuten lopen
Duur: 2 uur
Kosten: leden € 22,50 en niet-leden € 28,00
Bijzonderheden: Prijs is incl. koffie/thee en taart.

Hotel Pulitzer heeft een rijke geschiedenis die teruggaat tot de 17e en 18e eeuw. Een wandeling door het hotel staat gelijk aan een ontdekkingsreis door een doolhof van 25 historische grachtenpanden en voelt als reis door de tijd waarbij men zich omgeven kan voelen door de verhalen van vroegere bewoners en hun geschiedenis. De rondleiding biedt een unieke kijk

op de verborgen details, prachtige binnentuinen en historische elementen van het hotel en wordt afgesloten met koffie of thee met taart van de patisserie van het Pulitzerhotel.

RONDLEIDING “ARTI ET AMICITIAE”

met Alette Fleischer

- **DINSDAG 3 MAART OM 12.00 UUR**
- **WOENSDAG 4 MAART OM 12.00 UUR**
- **WOENSDAG 4 MAART OM 14.30 UUR**

Verzamelpunt: ingang Rokin 112
Bereikbaar: met o.v. diverse mogelijkheden
Duur: 1½ uur
Kosten: leden € 12,50 en niet-leden € 15,50.

Arti et Amicitiae is het Huis voor Kunst en Vriendschap in Amsterdam. Er worden tentoonstellingen gepresenteerd en evenementen met beeldende kunst, performances, installaties, muziek,

lezingen, filmvertoningen en literatuur georganiseerd. Arti is een van de grootste en oudste kunstenaarsverenigingen van Nederland, opgericht in 1839, en telt ongeveer 1200 leden. De helft daarvan zijn kunstenaars, de andere helft kunstlievende leden.

De sociëteit Arti is gevestigd in een monumentaal pand in hartje centrum waar mensen elkaar ontmoeten en waar je kunt lunchen, borrelen en dineren. Overdag is Arti open voor iedereen, in de avond is het een besloten plek voor leden van de vereniging.

De vereniging kocht in 1840 drie panden aan het Rokin en het Spui. Het pand werd daarna meerdere keren verbouwd: in 1840 door M.G. Tetar van Elven, in 1853 door J.H. Leliman en in 1893 door H.P. Berlage en A.C. Bleys, die de entree verlegden en het interieur vernieuwden. De hoofdingang werd naar het Spui verplaatst en pas bij de verbouwing in 1962/64 kwam de hoofdingang weer aan het Rokin. Sindsdien is het aanzicht van Arti tot

> *Arti et Amicitiae* - foto Frank Hanswijk

op heden niet veranderd. In 2023 begonnen herstelwerkzaamheden aan de gevels en energetische verbeteringen met behoud van de monumentale waarde.

RONDLEIDING “LINNAEUSHOF EN OOSTPOORT IN AMSTERDAM-OOST”

o.l.v. Bernard Hulsman

- **WOENSDAG 1 APRIL OM 14.00 UUR**
- **DONDERDAG 2 APRIL OM 14.00 UUR**
- **VRIJDAG 3 APRIL OM 14.00 UUR**

Verzamelpunt: ingang Martelaren van Gorcumkerk, Linnaeushof 94, 1098 KT Amsterdam

Bereikbaar: vanaf CS of Station Zuid: Noord-Zuidlijn 52 naar Vijzelgracht, dan lijn 19 naar Diemen Sniep, uitstaphalte Hogeweg en paar minuten lopen
Duur: 1½ uur

Kosten: leden € 10,00 en niet-leden € 12,50

Bijzonderheden: eindpunt café Elsa's, Middenweg 73; consumptie bij Elsa's voor eigen rekening.

Architectuurcriticus Bernard Hulsman leidt ons rond door de Linnaeushof, het katholieke dorpje in de Watergraafsmeer dat omstreeks 1930 werd gebouwd naar een ontwerp van de omstreden en ondergewaardeerde architect A.J. Kropholler. Wandelend langs de huizen, scholen, klooster en de Martelaren van Gorcumkerk zal Hulsman niet alleen vertellen over de totstandkoming van het voor rooms-katholieke Amsterdammers gebouwde

> *Oostpoort*

buurtje, maar ook ingaan op het bijzondere werk van Kropholler en zijn plaats in de 20e-eeuwse Nederlandse architectuur. Ook zal hij uitvoerig stilstaan bij de Hofkerk, een van de merkwaardigste Nederlandse kerken uit de 20ste eeuw.

Na de Linnaeushof volgt een bezoek aan de naburige winkel-, horeca- en woonbuurt Oostpoort die in de jaren rond 2010 op het terrein van een voormalige gasfabriek is gebouwd naar een ontwerp van architect Sjoerd Soeters. Hierbij zal

Hulsman een toelichting geven op het werk van Soeters, die net als Kropholler een ondergewaardeerd buitenbeentje is in de Nederlandse architectuur. In de Oostpoort heeft Soeters met traditionele stedenbouwkundige middelen de oude en nieuwe gebouwen aaneengesmeed tot een harmonieus geheel.

RONDLEIDING “DE NIEUWE PIJP”
met gids Michel Didier

- **VRIJDAG 1 MEI OM 14.00 UUR**
- **DONDERDAG 7 MEI OM 14.00 UUR**

Verzamelpunt: Hotel Pestana, Amsteldijk 67

Bereikbaar: vanaf CS lijn 4 tot halte Lutmastraat en 6 minuten lopen of metro halte Wibautstraat en 15 min. lopen (ook van station Zuid)

Duur: 2 uur

Kosten: leden € 13,00 en niet-leden € 16,00

Bijzonderheden: we verzamelen heel toepasselijk bij Hotel Pestana, ge-

bouwd als raadhuis van Nieuwer-Amstel, dat al na vier jaar werd geannexeerd door Amsterdam. De wandeling eindigt, afhankelijk van weer en tempo, bij het *Straatkleed* van Marjet Wessels Boer in de Henrick de Keijserstraat of bij *In 't Blauw* van Annelies Dijkman op het Van der Helstplein.

De Nieuwe Pijp is het gedeelte van het 'Quartier Latin van Amsterdam' bezuiden de Rustenburgerstraat, dat tot 1896 tot het grondgebied van Nieuwer-Amstel behoorde. Behalve dat zich in De Pijp van meet af aan enorm veel schrijvers en kunstenaars vestigden, vanwege de nabijheid van de Rijksacademie en omdat de huren er zo hoog waren dat bewoners zoveel mogelijk kamers verhuurden, werden er vanaf de Woningwet van 1902 grote blokken arbeiderswoningen neergezet, ook in de eerste fase van Berlages Plan-Zuid.

> Raadhuis Nieuwer-Amstel

Het uitgebreide Dageraad-complex van Piet Kramer en Michel de Klerk, een van de spectaculairste voorbeelden van Amster-

damse School, is gebouwd rond drie pleinen, met een openbare leeszaal en monumenten voor wethouder Wibaut - met een bijzonder verhaal - en burgemeester Tellegen.

De tempel van de Theosofische Vereniging is dan weer een monument van het Nieuwe Bouwen, recht tegenover de diamantfabriek van Asscher in art nouveau, met een gloednieuw kunstwerk van Sanja Medic.

In de Diamantbuurt komen we langs de laag liggende Heinekenhuisjes, de fraaie AWW-blokken van J.C. van Epen, tweede-generatie-Amsterdamse School, teruggebracht in de oorspronkelijke kleuren, en het badhuis aan het Eigen Haard-complex. En als het lukt langs het atelier van Martin

Monnickendam en Jan Sierhuis, waar lang geleden de sculptuur voor de Gouden Koets werd vervaardigd.

Vereniging Ons Amsterdam ■ CHRONOLOGISCH OVERZICHT 1^E HALFJAAR 2026 VAN ALLE ACTIVITEITEN VAN DE AFDELINGEN

FEBRUARI		Afdeling	Pagina			Afdeling	Pagina
2 ma.	Rondleiding Hotel Pulitzer	West	27	17 di.	Rondleiding Oceanista in het Scheepvaartmuseum	Zuid	21
3 di.	Rondleiding Hotel Pulitzer	West	27	18 wo.	Rondleiding Oceanista in het Scheepvaartmuseum	Zuid	21
3 di.	Lezing: Van d'Eenhonderd Roe naar het Paleis voor de Reiziger	Noord	4	20 vr.	Lezing: Weesperpoortstation; spoor in Amsterdam tot 1939	Oost	11
5 do.	Rondleiding Hotel Pulitzer	West	27	23 ma.	Rondleiding Langs de gevelstenen van Hans 't Mannetje	Oost	14
10 di.	Rondleiding Centraal Station	Noord	7	24 di.	Rondleiding Langs de gevelstenen van Hans 't Mannetje	Oost	14
12 do.	Rondleiding Centraal Station	Noord	7	24 di.	Lezing: De Linnaeushof: een katholiek dorp in Amsterdam	West	25
12 do.	Lezing: Het Havenstratterrein	Zuid	17	26 do.	Rondleiding Langs de gevelstenen van Hans 't Mannetje	Oost	14
17 di.	Rondleiding Bibliotheek Artis	Zuid	20	27 vr.	Rondleiding Langs de gevelstenen van Hans 't Mannetje	Oost	14
19 do.	Rondleiding Bibliotheek Artis	Zuid	20	APRIL			
20 vr.	Lezing: Gekaapte brief uit 1673	Oost	10	1 wo.	Rondleiding Linnaeushof en Oostpoort in Amsterdam-Oost	West	29
23 ma.	Rondleiding De woning van Pieter Teyler in Haarlem	Oost	13	2 do.	Rondleiding Linnaeushof en Oostpoort in Amsterdam-Oost	West	29
24 di.	Lezing: 750 jaar water in Amsterdam... en verder!	West	24	3 vr.	Rondleiding Linnaeushof en Oostpoort in Amsterdam-Oost	West	29
25 wo.	Rondleiding De woning van Pieter Teyler in Haarlem	Oost	13	7 di.	Lezing: De allereerste Amsterdammer	Noord	6
27 vr.	Rondleiding De woning van Pieter Teyler in Haarlem	Oost	13	9 do.	Lezing: Vakvrouwen	Zuid	19
28 za.	Rondleiding De woning van Pieter Teyler in Haarlem	Oost	13	11 za.	Rondleiding De tuinen van het Oostelijk Havengebied	Noord	8
MAART				12 zo.	Rondleiding De tuinen van het Oostelijk Havengebied	Noord	8
3 di.	Rondleiding Arti et Amicitiae	West	28	15 wo.	Rondleiding In en om Museum Het Schip	Zuid	22
3 di.	Lezing: Speculanten en revolutiebouwers. Projectontwikkeling in Amsterdam 1877-1940	Noord	5	17 vr.	Rondleiding In en om Museum Het Schip	Zuid	22
4 wo.	Rondleiding Arti et Amicitiae	West	28	17 vr.	Lezing: De Amsterdam; publieke archeologie van een VOC-schip	Oost	12
10 di.	Excursie Vaartocht over het IJ	Noord	7	18 za.	Rondleiding In en om Museum Het Schip	Zuid	22
12 do.	Lezing: Katharina von Bora	Zuid	18	19 zo.	Rondleiding Bedrijf Saan Diemen	Oost	15
15 zo.	Rondleiding Oceanista in het Scheepvaartmuseum	Zuid	21	22 wo.	Algemene Ledenvergadering + korte lezing: Buurtsalon Jeltje in relatie tot de Helmersbuurt	AB	3
				25 za.	Rondleiding Bedrijf Saan Diemen	Oost	15
				28 di.	Lezing: Theosofie in de Nieuwe Pijp	West	26

MEI		Afdeling	Pagina
1 vr.	Rondleiding De Nieuwe Pijp	West	30
7 do.	Rondleiding De Nieuwe Pijp	West	30
7 do.	Lezing: Hildo Krop	Zuid	19
8 vr.	Rondleiding Historische Poortjes van Amsterdam	Noord	9
9 za.	Rondleiding Historische Poortjes van Amsterdam	Noord	9
11 ma.	Rondleiding Historische Poortjes van Amsterdam	Noord	9
12 di.	Lezing: Historische poortjes, deel 2	Noord	6
15 vr.	Rondleiding Historische Poortjes van Amsterdam	Noord	9
15 vr.	Lezing: Water in Amsterdam. Verleden (wat je er van ziet), heden (hoe het werkt), toekomst (wat er op ons afkomt)	Oost	12
18 ma.	Rondleiding Apollobuurt met Hildo Krop	Zuid	23
19 di.	Rondleiding Apollobuurt met Hildo Krop	Zuid	23
20 wo.	Rondleiding Apollobuurt met Hildo Krop	Zuid	23
26 di.	Rondleiding Amstelkwartier en 'Bajeskwartier': verleden en nieuwe architectuur	Oost	15/16
26 di.	Lezing: Het onderwijs aan Joodse kinderen in de bezettingsjaren	West	26
27 wo.	Rondleiding Amstelkwartier en 'Bajeskwartier': verleden en nieuwe architectuur	Oost	15/16
29 vr.	Rondleiding Amstelkwartier en 'Bajeskwartier': verleden en nieuwe architectuur	Oost	15/16
30 za.	Rondleiding Amstelkwartier en 'Bajeskwartier': verleden en nieuwe architectuur	Oost	15/16

Algemene info excursies

De vereniging is niet aansprakelijk voor ongevallen tijdens excursies. U gaat op eigen risico mee. Neem bij excursies uw kortingspassen mee. Dit kan een besparing op de toegangsprijs betekenen. De berekende prijs voor de excursies is kostendekkend. Excursieleiders en locaties zijn gecontracteerd en moeten betaald worden. Daarom kan restitutie bij annulering niet plaatsvinden. Wel is het mogelijk om een ander onder uw naam te laten deelnemen.

Doelstelling en activiteiten

De Vereniging Ons Amsterdam stelt zich ten doel de kennis over Amsterdam in de meest ruime zin te bevorderen. Dit doet zij door middel van lezingen en excursies waarin facetten van de rijke culturele geschiedenis van Amsterdam belicht worden. Daarnaast besteedt de vereniging ook ruime aandacht aan de ontwikkelingen in kunst, cultuur en architectuur in onze mooie stad.

De vereniging is opgericht in 1949 en heeft bijna 1180 leden. Zij kan slechts bestaan door de inzet van een groot aantal vrijwilligers. Leden die actief willen meewerken in een van de afdelingen of in het bestuur worden van harte uitgenodigd zich te melden bij het secretariaat.

Kijk voor de meest actuele versie van het programma op de website: www.verenigingonsamsterdam.nl

Algemeen Bestuur

Herman Wals, *voorzitter*
Clasien van der Leeden, *secretaris*
Hans Wilders, *penningmeester*
Monique van Roode, *vice-voorzitter*
Caroline Koldewey, *PR*

Secretariaat

Clasien van der Leeden,
Sara Burgerhartstraat 50-3 hoog,
1055 LB Amsterdam, tel.06-44626805
secretaris@verenigingonsamsterdam.nl

Contributie

De contributie bedraagt € 15,00 en wordt per automatische incasso geïnd

Donaties

zijn welkom op bankrekeningnummer
NL61RABO0313743517 t.n.v. Vereniging
Ons Amsterdam te Amsterdam

Lezingen, rondleidingen en excursies

Contactpersonen – zie bij de
betreffende programma's

Nieuwsbrief

secretaris@verenigingonsamsterdam.nl

Website

Hans Wilders,
ledenadministratie@verenigingonsamsterdam.nl

Financiën en ledenadministratie

Hans Wilders,
ledenadministratie@verenigingonsamsterdam.nl

Beëindigen lidmaatschap

Vóór 1 december per e-mail aan:
ledenadministratie@verenigingonsamsterdam.nl
(of per post aan de secretaris)

Programmablad

Vormgeving en druk:
Grafisch Werk, Kees Reniers,
info@keesreniers.nl
Programma coördinatie: Joke de Wit
Redactie: Dik van Dijk,
davandijk1947@gmail.com

> Achterzijde Warmoesstraat, water Damrak

Vereniging Ons Amsterdam

CONTACT VERENIGING (secr.):

Telefoon: 06-44626805

E-mailadres: secretaris@verenigingonsamsterdam.nl

Website: www.verenigingonsamsterdam.nl

Vereniging
Ons Amsterdam

De Vereniging Ons Amsterdam stelt zich ten doel de kennis over Amsterdam in de meest ruime zin te bevorderen. Dit doet Ons Amsterdam door middel van lezingen en excursies waarin facetten van de rijke culturele geschiedenis van Amsterdam belicht worden. Daarnaast besteedt de vereniging aandacht aan onderwerpen van algemene aard als de ontwikkeling van de stad nu en in de toekomst.